

nota bene

Beste lezers,

Wie heeft als kind nooit met Lego gespeeld? Vijftig jaar nadat het blokje in België werd geïntroduceerd, stond het bouwspelgoed symbool voor het VRWB-colloquium op 13 oktober 2008 met als titel "Bouwen aan duurzame welvaart en welzijn in Vlaanderen. Hoe brengt een doelgericht innovatiebeleid ons aan de wereldtop?". Hoewel het legoblokje zelf onveranderd bleef, werden zowel het gamma als de mogelijkheden steeds opnieuw vernieuwd. Om een antwoord te kunnen bieden aan de oprukkende computerspelletjes, werden door Lego innovatieve producten ontwikkeld door het integreren van computertechnologie en robotica. Zo blijft Lego ook vandaag nog een topper voor vele kinderen.

Net als Lego mag ook Vlaanderen niet stil blijven staan. Vlaanderen moet zichzelf op een creatieve en duurzame manier voortdurend blijven heruitvinden om verder te bouwen aan onze welvaart en welzijn. Met de economische en maatschappelijke uitdagingen die op ons afkomen, is actie noodzakelijk. In de aanloop naar de Vlaamse verkiezingen van 2009, heeft de Vlaamse Raad voor Wetenschapsbeleid daarom het initiatief genomen een krachtige boodschap te richten aan de toekomstige beleidsmakers. De Raad schuift in zijn Memorandum duidelijke beleidsmaatregelen naar voor om Vlaanderen te laten doorstoten naar de Europese top-5 van innovatiegedreven kennisregio's. Het Memorandum is bedoeld als een belangrijk ijkpunt voor beleidsmakers en politieke partijen om de toekomst van Vlaanderen mee vorm te geven.

Het tot stand komen van deze boodschap is niet over één nacht ijs gegaan. Sinds februari dit jaar werd het werkveld via de raads- en commissieleden interactief en breed geconsulteerd. Zowat 200 experts uit het Vlaamse bedrijfsleven, de academische wereld, onderzoeksinstituten en het maatschappelijk middenveld werkten eraan mee. Ik wil alle betrokkenen van harte danken voor hun niet-aflatende inzet en onafgebroken motivatie.

Ik ben er zeker van dat het legoblokje voor ieder van ons in zijn kindertijd een bron van inspiratie en creativiteit is geweest. Laten we hopen dat het Memorandum, waarvan u de samenvatting vindt in deze nieuwsbrief, ook een inspiratiebron kan zijn, voor een krachtig Vlaams beleid. De huidige financiële en economische crisis moet ons als regio nog meer doen nadenken over de gepaste strategie. Resoluut inzetten op wetenschap en innovatie is het middel om onze economische basis te versterken en te vernieuwen, én om ons belangrijkste kapitaal, het menselijke kapitaal, hier in Vlaanderen te verankeren.

Met Vlaanderen-in-Actie heeft de Vlaamse Regering zich tot doel gesteld tegen 2020 tot de top-5 regio's van Europa te behoren. Maar Vlaanderen is niet de enige die tot de top-5 wil behoren, ook andere regio's en landen streven dit doel na. Zo heeft de Nederlandse premier Balkenende op 1 oktober 2008 het startschot gegeven voor de 'Veranderagenda Nederlandse economie', dit in het kader van het Innovatieplatform. Prof. Alexander Rinnooy Kan, één van de topspelers in dit Innovatieplatform, en meer bepaald trekker van de Kennisinvesteringsagenda, was gastspreker op het VRWB-colloquium. Hij trok de parallel Vlaanderen-Nederland en zag pistes voor meer samenwerking. Onze huisjournalist Jan Van Pelt ging bij hem langs voor een boeiend gesprek.

Verder brengt hij een reportage van de belangrijkste statements en uitkomsten van het geanimeerde debat met minister-president Kris Peeters, viceminister-president Frank Vandenbroucke en minister van Economie, Ondernemen, Wetenschap, Innovatie en Buitenlandse Handel Patricia Ceysens. Voor wie er niet bij kon zijn, een mooie impressie, voor wie er wel bij was, een blijvende herinnering.

Tot slot wil ik nog uw aandacht vragen voor Advies 124, dat de VRWB op 6 oktober uitbracht bij het voorontwerp van decreet voor de organisatie en financiering van het wetenschaps- en innovatiebeleid. De VRWB keek hierbij uiteraard met bijzondere belangstelling naar hoofdstuk III uit dit decreet, dat de oprichting regelt van zijn opvolger: de strategische adviesraad voor wetenschap en innovatie. U leest verder in deze nota bene een samenvatting van het advies.

Met dank voor uw belangstelling.

Karel Vinck
Voorzitter

NOVEMBER 2008

JAARGANG 8

nummer 21

nota bene (bw. van modaliteit)

[Lat.(let goed op!], bijwoord van modaliteit bestaande uit de imperatief van het Latijnse werkwoord 'notare' (kenbaar maken, in zijn geest prenten, onthouden) en het bijwoord 'bene' wat 'goed' betekent. 'Prent dit dus goed in je hoofd, onthou het goed.'

MEMORANDUM 2009-2014

Duurzame welvaart en welzijn door wet

De 3%-norm moet onverminderd het richtsnoer blijven. Dit houdt in dat zowel de overheid als het bedrijfsleven beduidend meer financiële middelen voor O&O moeten budgetteren.

“Regeren is vooruitzien,” stelde VRWB-voorzitter Karel Vinck bij de presentatie van het Memorandum 2009-2014. Naar goede gewoonte heeft de VRWB in de aanloop naar de Vlaamse verkiezingen een gedurfde en gefundeerde beleidsvisie opgesteld met prioritaire aandachtspunten voor het wetenschaps- en innovatiebeleid in Vlaanderen.

Vlaanderen is een kleine maar welvarende regio, die nood heeft aan een strategische toekomstvisie. Momenteel staat Vlaanderen op de 27ste plaats van 125 Europese erkende regio's. Als we tot de vijf beste regio's van Europa willen behoren, moeten er dringend duidelijke prioriteiten naar voor geschoven worden: een langetermijnvisie die leidt naar duurzame welvaart en welzijn, door wetenschap en innovatie.

1. RESOLUUT INZETTEN OP WETENSCHAP EN INNOVATIE

Meer middelen slim, effectief en selectief inzetten

Ondanks de volgehouden inspanningen van de Vlaamse overheid in uitvoering van het Innovatiepact moeten we vandaag vaststellen dat met dit tempo de 1%-norm nog veraf is. Als we rekening houden met de tanende bedrijfsinvesteringen, is trouwens ook de 3%-norm niet in zicht.

Wil de Vlaamse Regering tegen 2014 - het einde van de volgende legislatuur – de 1%-doelstelling bereiken, dan moet ze vanaf 2010 structureel en elk jaar opnieuw ruim 230 miljoen euro bijkomende middelen voor O&O reserveren. Dit groeipad moet ze verankeren in een budgettair meerjarenprogramma, en de extra middelen moet ze strategisch, gecoördineerd en selectief inzetten.

Ook het bedrijfsleven moet haar O&O-inspanningen significant opdrijven om de doelstelling van 2% van het BBPR te halen.

De voorbije periode lag de focus vooral op input van middelen en uitbouw van het instrumentarium. In de periode die aanbreekt, moet naast de input van massaal meer middelen ook outcome centraal staan. Wat is de maatschappelijke en economische return on investment? Er is nood aan een goede selectie en een consistente opvolging van degelijk onderbouwde outcome-indicatoren, en aan een optimalisering van het bestaande instrumentarium.

Durven keuzes maken

Vandaag is het Vlaamse wetenschaps- en innovatiebeleid een horizontaal beleid. Dat biedt veel ruimte aan bottom-up-initiatieven wat Vlaanderen een excellente kennisbasis oplevert in zijn diverse onderzoeksomgevingen. Wil Vlaanderen zich internationaal op de kaart zetten, dan heeft het meer zichtbare speerpunten nodig. Daarvoor is een gedurfd beleid nodig waarin Vlaanderen zijn ambities scherpstelt en keuzes maakt. De VRWB wijst op de nood aan complementaire initiatieven, die bottom-up ontstane, excellente kennis en expertise moeten bundelen tot meer slagkracht. De VRWB heeft zijn zes clusters en 30 prioriteiten aangeboden als vehikels om dit te realiseren. VOKA, Unizo en de sectorfederaties hebben de handschoen opgenomen en werken hard aan de definitie van tien mogelijke speerpuntinitiatieven.

De VRWB nodigt de volgende Vlaamse Regering uit om resoluut mee te stappen in de realisatie van deze doorbraakprojecten.

Uiteraard moet er aanzienlijke ruimte blijven voor bottom-up-initiatieven, om de noodzakelijke voedingsbodem te kunnen blijven waarborgen en om op elk moment te kunnen inspelen op nieuwe opportuniteiten.

2. KRACHTEN BUNDELEN

Instrumenten voor zinvolle samenwerking

De Vlaamse overheid beschikt over een uitgebreid innovatie-instrumentarium dat op alle schakels van de innovatieketen inwerkt, gaande van onderzoek, over ontwikkeling tot ondernemen: O&O&O. Elke schakel in de innovatieketen is belangrijk en moet in evenwicht met alle andere adequaat uitgebouwd en ondersteund worden.

Door de kennisexplosie en de stijgende complexiteit van innovatietrajecten hebben individuele spelers niet langer alle nodige competenties in huis. Een goede samenwerking en interactie tussen de onderzoeks- en innovatieactoren is dan ook van essentieel belang. De VRWB herhaalt de kerngedachte uit zijn Evenwichtenadvies 114.

De Raad vraagt prioritaire aandacht voor de versterking van die instrumenten die 'zinvolle samenwerking' – die een meerwaarde biedt voor Vlaanderen –

Open innovatie wordt terecht beschouwd als een cruciale bouwsteen voor een competitieve kenniseconomie.

bevorderen tussen kennisinstellingen en bedrijfsleven. Samenwerkingsinitiatieven die kaderen binnen de zes VRWB-clusters en aan alle excellentievereisten voldoen, verdienen alle steun.

Over muurtjes kijken

Krachten bundelen voor een duurzame groei betekent ook over muurtjes durven kijken, tussenschotten afbouwen, territoriumdiscussies stoppen. Dit kan op verschillende manieren.

Crossdisciplinaire en -institutionele O&O-initiatieven werken als een extra hefboom en kunnen unieke kritische massa mobiliseren. Samenwerkingsprojecten moeten hierop inspelen door niet alleen de organisaties met elkaar te verbinden, maar ook de O&O-medewerkers. Meer stages in bedrijven en vraaggedreven doctoraten (zoals het Baekeland-programma) moeten de intersectorale mobiliteit tussen universiteiten, bedrijven en maatschappelijke instellingen bevorderen.

De dienstensector verdient meer aandacht binnen het wetenschaps- en innovatiebeleid. Vlaanderen heeft hier heel wat expertise, die het kan commercialiseren en die exportpotentieel heeft. Naast de financiële sector, de gezondheidszorg en het milieu heeft Vlaanderen ook heel wat troeven in de culturele en creatieve sectoren, die in de huidige dynamische, kennisgedreven economie substantieel groeien.

Tot slot moet de Vlaamse overheid werk maken van een inclusief innovatiebeleid – het zogenaamde 'Innovatiebeleid van de derde generatie'. Hierbij wordt het aspect innovatie geïntegreerd in haar globale beleid, in elk beleidsdomein, in elk beleidsdepartement. De uitrol van het actieplan 'Innovatief aanbesteden' biedt hiertoe alvast mogelijkheden.

De lage basisfinanciering legt een hypotheek op de draagkracht van de Vlaamse universiteiten.

3. STERKE ACTOREN

Een goede samenwerking berust op sterke individuele hoofdrolspelers, die de kans moeten krijgen om op wereldniveau te presteren.

Het is absoluut primordiaal te remediëren aan de universitaire draagkracht die op dit ogenblik zorgen baart. Een inhaalbeweging is aan de orde met een substantieel groeipad voor het vaste kader van de universiteiten. Dit moet een essentieel onderdeel zijn van een ruimer inhaalplan dat vergelijkbaar met, maar losstaand van en complementair aan de 3%-norm voor O&O (Onderzoek en Ontwikkeling), ook voor de bestedingen in het hoger onderwijs de Europese doelstelling van 2% nastreeft.

Daarnaast is er behoefte aan een meerjarengroeiplan voor de vrije, niet-geoordeelde middelen van FWO en BOF. Dat moet onze beste onderzoeksgroepen beter wapenen om op internationaal vlak competitief te blijven.

De VRWB vraagt ook dat de academiseringsmiddelen waarin nu wordt voorzien nog na 2009 blijven groeien met een groeivoet van 30 miljoen euro per 5 jaar, en dit gedurende 15 jaar.

De overheid moet zijn innovatiestimuli in de bedrijfswereld afstemmen op de noden van de verschillende bedrijventypes.

Een specifiek innovatiebeleid voor de kleine onderneming (KO) moet permanente aandacht en meer middelen krijgen. Sensibiliseren en actief begeleiden van KO's met betrekking tot O&O en innovatie blijven belangrijke opdrachten. Daarnaast is er ook een belangrijke groep van kleine ondernemingen waarvoor innovatie in de eerste plaats de implementatie van de nieuwste technologieën inhoudt. Deze innovatieprocessen moeten een duidelijke en meer waardevolle, eigen plaats krijgen in het innovatiebeleid.

Middelgrote ondernemingen hebben nog een groot innovatiepotentieel. Specifieke maatregelen kunnen dit potentieel aanboren: bijvoorbeeld de verlenging van het steunbare innovatietraject en de heroriëntering van een aantal instrumenten uit het economische ondersteuningsbeleid.

Grote bedrijven tot slot, vormen een essentiële schakel in het innovatieve eco-systeem en creëren

niet te onderschatten spill-over-effecten voor een regio. Een gunstig fiscaal klimaat moet deze bedrijven in staat stellen een brede basis O&O-activiteiten uit te voeren. De directe IWT-steun moet worden toegespitst op hoger risico en samenwerking binnen Vlaanderen en internationaal.

4. MENSELIJK KAPITAAL

Dit verhaal heeft maar kans op slagen, als we optimaal inzetten op menselijk kapitaal.

Acties daarrond moeten focussen op vijf sporen:

- de verhoging van de instroom, vooral in de wetenschappelijke en technologische richtingen;
- de creatie van een gunstig loopbaanklimaat;
- de efficiënte inzet van het menselijke potentieel voor innovatie;
- het actief aantrekken van buitenlands talent;
- aandacht voor en het inbouwen in curricula van transferable skills.

Het komt er dus in de eerste plaats op aan een instroom in het hoger onderwijs te creëren, die groot genoeg is. In het bijzonder voor de wetenschappelijke en technologische richtingen, waarvoor specifieke acties nodig zijn.

Een gunstig onderzoeksklimaat dat een 'brain gain' bewerkstelligt, kan zeker ook een 'brain maintain' waarmaken. De VRWB vraagt daarom aan de Vlaamse overheid blijvende inspanningen te leveren om de academische loopbaan aantrekkelijk te maken.

We hebben in de toekomst niet alleen méér hogeropgeleiden nodig, maar ze moeten ook over de geschikte competenties beschikken om adequaat op de uitdagingen te kunnen inspelen.

Daarnaast verdient ook de doorstroming van de gepromoveerde onderzoekers naar functies buiten de academische gremia aandacht. Het komt erop aan meer mogelijkheden uit te bouwen voor een onderzoekscarrière in de verschillende maatschappelijke geledingen. Ook hier kan de overheid stimuleren.

Internationale mobilisering van talent wordt essentieel als aanvulling op de inspanningen om de lokale in- en uitstroom te verhogen. Daarom moet Vlaanderen zich internationaal positioneren als een aantrekkelijke regio voor buitenlands talent. Een geconcentreerd en strategisch beleid is nodig wat internationalisering op hoger onderwijsniveau

betreft, zowel bij de overheid als bij de onderwijsinstellingen. Een versoepeling van de taalregelgeving in de masteropleiding is hierbij een cruciaal onderdeel.

We verwachten van toekomstige afgestudeerden niet alleen een stevige basis en een kritische houding tegenover wat ze leerden. Ze moeten daarnaast ook zelf (systematisch) nieuwe informatie kunnen verwerven en integreren (feitenkennis versus inzicht). Onze kenniswerkers hebben daarnaast vaak vooral een gebrek aan ondernemerschap.

5. INTERNATIONALISERING

Vlaanderen heeft dringend nood aan een visionair beleid rond de internationalisering van zijn onderzoek. Vlaanderen moet dit op vele fronten aanpakken. Zo moeten de Vlaamse instrumenten nog meer dan vroeger internationale samenwerking stimuleren. Ook een doorgedreven internationalisering van het hoger onderwijs is van ontegensprekelijk belang.

*Een sterk Vlaanderen heeft alleen maar baat bij een internationale voortrekkersrol. Beleidsmatig zijn drie niveaus belangrijk:
(1) proactief inspelen op (r)evoluties binnen de internationale onderzoeks- en innovatiewereld,
(2) het bestaande internationale instrumentarium optimaal gebruiken, en (3) verbeteringen aan het Vlaamse internationaal gerichte instrumentarium durven doorvoeren.*

Om de Europese instrumenten optimaal in Vlaanderen te laten renderen, is een gericht strategisch beleid noodzakelijk. Dit beleid moet onder andere gericht zijn op de afstemming van het Vlaamse en het Europese instrumentarium.

Daarbij moet een aantal bestaande instrumenten strategisch evolueren van een eerder gesloten regionaal innovatiebeleid naar een meer open beleid. De verdere uitwerking van verschillende vormen van 'cross border funding' kan hier heel nuttig zijn, wél met duidelijke randvoorwaarden zoals reciprociteit.

Vlaanderen moet onophoudelijk haar vinger aan de Europese pols houden. Als kleine regio moeten we een vinnig en wendbaar schip worden in de Europese onderzoeksvloot. Eentje dat duidelijk mee de koers uitzet.

6. GUNSTIG OMGEVINGSKLIMAAT

Met de beste ingrediënten alleen, maak je nog geen driersterrengerecht. Daarvoor heb je méér nodig.

Structurele en sociale innovatie

De baten van extra O&O-uitgaven zijn beperkt in een niet-dynamische en niet-flexibele economie en maatschappij. Product- en procesinnovaties alleen volstaan dan ook niet om Vlaanderen in de spits te brengen van het Europese innovatiepeloton. Structurele en sociale innovaties spelen ook een belangrijke rol. Het gaat over ondersteunende functies zoals onderwijs, opleiding, gezondheidszorg, fiscaliteit, sociaal overleg... en over innovatieve arbeidsorganisaties.

Fiscale maatregelen

Een tweede hefboom is een goede policy mix, met een evenwicht tussen fiscaliteit en subsidies. De meer risicovolle projecten subsidieer je bij voorkeur, terwijl een gunstig fiscaal klimaat de bedrijven toelaat een groter volume (minder risicovolle) projecten uit te voeren. Bij de evaluatie van de verschillende maatregelen is het cruciaal om de budgettaire impact te kunnen afzetten ten opzichte van de effectiviteit van de betrokken maatregel.

Risicokapitaal

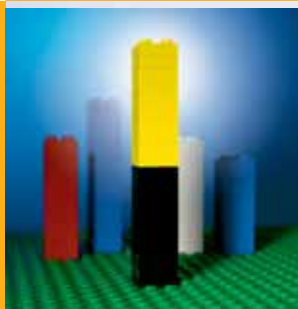
Als derde hefboom moet het risicokapitaalinstrumentarium van de overheid vooral proberen waardevolle projecten marktrijp te maken die zonder publieke tussenkomst niet zouden worden opgepikt. Het risicokapitaalinstrumentarium moet resoluut in de richting van risicovolle projecten worden gestuurd, waar de klassieke kapitaalmarkt niet optreedt.

Regelgeving

Zowel regulering als deregulering kan innovatie positief beïnvloeden. Daarbij is er een absolute en dringende nood aan een eerlijke, wetenschappelijk gefundeerde, transparante, voorspelbare, stabiele en afdwingbare regelgeving met een realistische implementatietermijn. Die moet bovendien tussen de verschillende bevoegdheidsniveaus en overlegfora afgestemd zijn.

Naast product- en procesinnovatie spelen structurele innovaties ook een belangrijke rol.

COLLOQUIUM 2008

Kiezen voor duurzame welvaart en wetenschap en innovatie is een stapsgewijs proces die eraan willen meewerken

Onder de titel 'Duurzame welvaart en welzijn door wetenschap en innovatie' stelt de VRWB in zijn Memorandum 2009-2014 aan de komende legislatuur zes grote actielijnen voor: inzetten op wetenschap en innovatie, de krachten bundelen, sterke actoren, menselijk kapitaal, internationalisering en een gunstig omgevingsklimaat.

"Veruit de belangrijkste uitdaging om de overheidsinspanningen voor wetenschap en innovatie tegen 2014 te brengen op 1% van het BBRP, is een jaarlijkse extra injectie van 230 miljoen euro, verankerd in een budgettair meerjarenprogramma vanaf 2009, het jaar dat de nieuwe Vlaamse Regering boven de doopvont gehouden wordt". Met dat statement gaf moderator Marc Van de Looverbosch minister-president Kris Peeters, viceminister-president Frank Vandenbroucke en minister Patricia Ceysens het podium voor een debat rond de actielijnen van het jongste VRWB-memorandum.

Patricia Ceysens: "Tegenover de pure financiële input staat ook de economische en maatschappelijke return on investment".

MEER MIDDELEN VOOR WETENSCHAP EN INNOVATIE

Tijdens de huidige legislatuur steeg het Vlaamse budget voor O&O met circa 60 miljoen euro per jaar tot 1 miljard euro. Maar om tegen 2014 de 1%-norm te halen vraagt de VRWB aan de volgende regering 230 miljoen euro bijkomende middelen jaarlijks en structureel.

"Het verzoek van de VRWB is terecht", beaamt Kris Peeters. "We moeten bijkomend investeren willen we in 2014 de Lissabonnorm van 1% halen. Maar vandaag een blanco cheque tekenen kan ik niet. Dat zal de komende regering moeten doen. Bovendien gaat het niet alleen om financiële input. Bijkomende middelen zijn niet het enige antwoord dat beleidsmatig moet geformuleerd worden".

Ook Patricia Ceysens is die mening toegedaan. Zij maakt een vergelijking met de Olympische spelen. "Om medailles te halen moet er geïnvesteerd worden in topsport en in topatleten. Als we voor wetenschap en innovatie goud willen halen, dan moeten we hetzelfde doen. Maar de vraag naar een volgend groeipad van 230 miljoen euro voor de komende legislatuur moet eerst in de partijprogramma's opgenomen worden vooraleer het in een nieuw regeerakkoord kan terechtkomen. Ik zal dit groeipad in mijn eigen partij verdedigen. Maar tegenover de pure financiële input staat ook een belangrijke output. Wat is de economische en maatschappelijke return on investment? Output zal dus een belangrijk criterium worden. Daarnaast vind ik het ook essentieel dat de fiscale inspanningen mee worden opgenomen in het pakket maatregelen voor het halen van de 1%-norm, naast de subsidiemiddelen. Dat gebeurt vandaag nog niet, omdat Europa het niet toelaat".

Frank Vandenbroucke van zijn kant is meestal heel voorzichtig als het over budgettaire claims gaat, maar ook hij zegt volmondig 'ja' aan het groeipad van 230 miljoen. "Ik denk dat we nu al aan alle actoren op het veld een signaal moeten geven dat we overtuigd zijn van het belang van de 3%-norm. Weliswaar zal het nog een tijdje duren voor we die bereikt hebben, maar dat groeipad moet er zijn. Dat veronderstelt wel voldoende absorptiecapaciteit. We hebben zo ongeveer alle instrumenten in handen om die capaciteit hard te maken. Hier en daar moet er nog wat bijgesleuteld worden. Maar nu is het zaak die instrumenten ook effectief in te zetten".

Izijn door wetenschap met alle actoren

KEUZES MAKEN

De VRWB stelde twee jaar geleden zes strategische clusters en dertig prioriteiten voor. Die worden nu verder verfijnd en uitgediept tot een tiental speerpuntinitiatieven. De keuze voor deze tien speerpunten is het resultaat van intens overleg tussen experts uit de academische wereld en de bedrijfswereld.

Kris Peeters is ervan overtuigd dat Vlaanderen die keuzes moet maken. Hij vindt dat de VRWB een stevig draagvlak gecreëerd heeft door alle actoren in het overleg te betrekken. Patricia Ceysens formuleert daarbij drie bedenkingen. “Dit soort oefening gebeurt vandaag omzeggens in elke Europese lidstaat. Kijk naar Nederland. Kijk naar Denemarken. We moeten dus blijven benchmarken en binnen die

clusters nog beter differentiëren. Ten tweede, we moeten met die clusters flexibel omgaan. Waar twee of meer clusters elkaar raken of overlappen, komen vaak de meest innovatieve ontwikkelingen tot stand. En ten derde, voor mij kan onderzoek en ontwikkeling niet zonder ondernemerschap. O&O&O dus. Binnen die clusters moeten we niet alleen de onderzoekskant ondersteunen, maar minstens even sterk ook de onderzoeksactiviteiten binnen ondernemingen”.

Terecht wijst Frank Vandenbroucke tevens op het belang van sociaal-organisatorische innovatie, een van de aandachtspunten van Vlaanderen in Actie. “In het kader van die actie heb ik gepleit voor een competentiepool voor sociaal-organisatorische innovatie. Dat aspect, vind ik, moeten we ook meenemen in het innovatieverhaal. Innovatie is meer dan enkel harde technologische of procesinnovatie”.

COLLOQUIUM 2008

KRACHTEN BUNDELEN

Oude territoria verlaten, barrières afbreken, muren slopen, vooral tussen de kenniswereld en de bedrijfs-wereld. Naast financiering van fundamenteel wetenschappelijk onderzoek ook bedrijven financieren die dat onderzoek willen vermarkten.

Frank Vandenbroucke waarschuwt ervoor dat je wetenschappelijk onderzoek niet tot dienstmaagd mag maken van de bedrijfswereld. Hij verwijst naar een aantal studies die aantonen dat onderzoek gesponsord door de industrie niet altijd zuiver op de graat is. Pure overheidsfinanciering is volgens hem enkel besteed aan de kennisinstellingen. De toewijzing van 45% van de variabele financiering van de universiteiten aan wetenschappelijk onderzoek, op voorwaarde van wetenschappelijke output, is voor hem dan ook een belangrijk politiek statement. "Als je dat principe kunt aanhouden voor het hele wetenschapsbeleid, dan denk ik dat er geen enkel probleem is om naar hele stevige synergieën te gaan met het bedrijfsleven", stelt hij. "Bondgenootschappen gebaseerd op duidelijk geformuleerde doelstellingen komen alle betrokken partijen ten goede. In het onderwijs zie ik dat ook. Een goed bondgenootschap tussen hogescholen en bedrijven leidt tot betere scholen en tot bedrijven die beter omgaan met hun werknemers".

Kris Peeters trekt de vergelijking met de 4x100 meter. "Japan heeft in die discipline brons gehaald, niet zozeer omdat de Japanners individueel de beste lopers waren, maar omdat ze de stok foutloos konden doorgeven. Wetenschappelijk onderzoek moet in

alle onafhankelijkheid kunnen werken. Maar op het einde van de rit moet de stok wel doorgegeven worden aan bedrijven die daarmee nieuwe diensten en innovatieve producten op de markt kunnen brengen. Het is heel belangrijk om dat goed in elkaar te laten vloeien en de muren en hindernissen die dat in de weg staan te slopen. Soepel en flexibel kunnen inspelen in de verschillende fasen van wetenschappelijk onderzoek naar product en return on investment, dat moeten we kunnen verbeteren".

STERKE ACTOREN

De stap van onderzoek naar ondernemerschap vraagt sterke actoren. Kleine innovatieve ondernemingen genereren vaak de beste ideeën om onderzoeksresultaten te vertalen naar praktische toepassingen. Maar af en toe ontbreekt de juiste link. Hoe kunnen kleine ondernemingen beter betrokken worden bij het wetenschappelijk onderzoek?

Patricia Ceysens hoort twee klokken luiden. "Universiteiten en kennisinstellingen vragen overheidssteun voor hun onderzoek en als er dan iets nieuws ontwikkeld wordt, dan zal een spin-off het werk wel overnemen. Bedrijven doen eveneens een beroep op de overheid en zeggen dat ze voor hun onderzoek dan wel bij de kennisinstellingen zullen aankloppen. Beide werelden beschouwen elkaar nog te veel als concurrenten. Wat de kleine ondernemingen betreft, daar zijn de hogescholen de aangewezen partner. Maar voor hen blijft de drempel tot kennisinstellingen en academisch onderzoek hoog. Het opzetten van het Baekeland-programma om die drempel te verlagen en de mobiliteit tussen bedrijfsleven en de academische wereld te verhogen is echt nieuw. Het biedt de mogelijkheid voor doctorandi om hun doctoraat te halen in een bedrijf waarbij ze een deel van het onderzoek uitvoeren. Een tweede initiatief is de uitbreiding van de Raad van Bestuur van de VRWB met vertegenwoordigers van alle betrokken actoren. Maar er moeten nog veel meer bruggen geslagen worden".

Kris Peeters: "Wij staan volledig achter de clusters, maar we kunnen ze enkel realiseren met de medewerking van alle actoren die daaraan willen meewerken".

"Vergeet ook niet dat de gelaagdheid in het Vlaamse onderwijs- en onderzoekssysteem samenwerking met kmo's bevordert", vult Frank Vandenbroucke aan. "Actieve professionele bachelors zijn meestal sterk onderzoeksgeëngageerd, bouwen netwerken uit met kleine bedrijven in hun directe omgeving en koppelen die aan hogescholen. Daar zijn ook de midelen voor. De idee dat we het moeten hebben van grote instellingen die alleen maar kijken naar grote bedrijven en grote budgetten klopt echt niet".

GUNSTIG OMGEVINGSKLIMAAT

Minder regels, soepelere toepassingsmogelijkheden. In het Memorandum pleit de VRWB onder andere voor een evenwichtige mix van subsidies voor risicovolle projecten en gunstige fiscale maatregelen.

Frank Vandenbroucke: “Als ik mee aan tafel zit voor de komende regeringsonderhandelingen, pleit ik voor een verhoging van het hoger onderwijsbudget met 10%”.

Met zijn UNIZO-ervaring weet Kris Peeters dat alle kleine ondernemingen samen een grote groep vormen. “Je moet dus heel genuanceerd kijken naar welke instrumenten je het efficiëntst kunt inzetten. Dat kunnen algemene fiscale maatregelen zijn maar ook maatwerk via subsidiëring. Fiscale aftrek is zeer efficiënt, administratief niet erg belastend en transparant. Maar je bereikt er niet alle groepen mee zoals kleine en startende ondernemingen die nog vrijgesteld zijn van belastingen. Anderzijds is subsidie de aangewezen weg voor de financiering van risicovolle projecten die speciale aandacht vragen. De vraag van de VRWB aan de komende regering om te zorgen voor een evenwichtige mix tussen beide instrumenten is terecht”.

De door Nederland voorgestelde 'groeiversneller' om de jaaromzet van een hondertal geselecteerde starters van 20 miljoen euro op te trekken tot 200 miljoen lijkt een aantrekkelijke piste, maar is voor Patricia Ceysens veel te gewaagd. “Kiezen voor steun aan individuele bedrijven ligt in Vlaanderen zeer moeilijk. Zeker als dat op de politieke tafel terecht komt. Welke criteria ga je daarvoor gebruiken, welke parameters? Wij leggen de nadruk op de zes clusters. Ik stel vast dat daar ook meer en meer bedrijven op inpassen. Anderzijds proberen we via het IWT bedrijven aan te zetten tot collectief onderzoek. Ook dat werkt goed”.

MENSELIJK KAPITAAL

Wil Vlaanderen een topregio worden in wetenschap en innovatie, dan moet het aantal hoger opgeleiden met geschikte competenties naar omhoog. Maar hoe? Een belangrijk knelpunt is de instroom van jongeren in wetenschappelijke en technologische richtingen.

Deemoedigheid siert Frank Vandenbroucke wanneer hij zegt dat de Vlaamse overheid erkent dat ze op dat vlak inderdaad met een probleem op lange termijn zit. Als mogelijke oplossing stelt hij ronduit dat je met technologie moet beginnen vanaf het basisonderwijs. Het project 'technologie op school in de 21ste eeuw' leverde een denkkader op voor een leerlijn technologie die doorloopt tot de bovenbouw van het secundair onderwijs. “Het zou goed zijn als de komende Vlaamse regering de structuur van het secundair onderwijs herbekijkt”, suggereert hij. “Ik wil in ieder geval een insteek geven door, met de steun van de Vlaamse Onderwijsraad, nieuwe eindtermen voor te stellen voor ICT, natuurwetenschappen en techniek”. Daarmee wil Vandenbroucke niet louter de kaart trekken van de 'koude waarden' van wetenschap en techniek. “Ik wil aangeven”, zo stelt hij het, “dat wetenschap en technologie ook enorm

dienstig kunnen zijn voor 'warme waarden' zoals gezondheidszorg, maatschappelijk engagement, politiek. Dat verband wordt vandaag veel te weinig gelegd, maar kan wel doorslaggevend zijn voor de instroom van jongeren in wetenschappelijke en technologische richtingen”.

Maar Vandenbroucke belooft meer. “Ook over de toekomst van het hoger onderwijslandschap staan we voor belangrijke keuzes”, stelt hij. “We moeten die keuzes nu maken. Als we in de rationalisatiecommissie Soete op dat vlak vooruitgang boeken, dan doe ik ook mijn duit in het zakje als ik mee aan tafel zit voor de komende regeringsonderhandelingen. In dat geval pleit ik voor een verhoging van het hoger onderwijsbudget met 10%, bovenop de 'klik' die we dankzij het nieuwe financieringssysteem verwachten door het stijgend studentenaantal”.

INTERNATIONALISERING

De afgelopen jaren ontwikkelde Vlaanderen een reeks instrumenten die wetenschappelijk onderzoek en innovatie, excellentie en expertise en samenwerking tussen de onderzoeksweld en het bedrijfsleven een stevigere basis moeten bezorgen. Maar om het lokale niveau te overstijgen moet Vlaanderen de vinger aan de Europese pols houden.

“In 2010 wordt België opnieuw voorzitter van de Europese Unie. Een niet te missen kans om wetenschap en innovatie in Vlaanderen in de kijker te zetten”, onderstreept Patricia Ceysens. “Toch heeft Vlaanderen op dat vlak al stappen gezet, met name via FIT, Flanders Investment & Trade. Sinds kort beschikken we, naast onze economische vertegenwoordigers, ook over vijf technologische attachés die constant de internationale markten screenen. Zij zijn de geschikte personen om de zes clusters waar we ons de komende jaren op willen richten en waarvoor we buitenlandse investeringen willen aantrekken internationaal te promoten”.

“Vlaanderen heeft dringend nood aan een visionair beleid rond de internationalisering van zijn onderzoek, staat er in het VRWB-memorandum. Die visie op lange termijn kadert perfect in Vlaanderen in Actie”, besluit Kris Peeters. “Wij staan volledig achter de voorgestelde clusters en speerpuntinitiatieven. Maar we kunnen dat enkel realiseren met de medewerking van de captains of society en alle actoren die daaraan willen meewerken. Met het Belgische voorzitterschap van de Europese Unie in 2010 krijgen we een schitterende gelegenheid om de vinger aan de Europese pols te houden en het voortouw te nemen”.

“Een goed functionerend innovatieproces als Nederland of Vlaanderen een cruciale Europa en de wereld”

Vlaanderen heeft zijn strategische clusters, Nederland zijn sleutelgebieden. Vlaanderen haalt 0,72% BBPR voor publieke en 1,4% BBPR voor private O&O-investeringen. Nederland respectievelijk 0,71% en 1,03%. Vlaanderen vraagt per jaar 230 miljoen extra voor O&O. Nederland legt de lat op 6 miljard extra per jaar. Vlaanderen heeft IMEC, VIB, VITO en IBBT. Nederland TNO, TTI's en GTI's. En gemeenschappelijk hebben ze Holst. Vlaanderen heeft zijn VIA-programma en zijn Innovatiepact. Nederland zijn Innovatieplatform en zijn Kennisinvesteringsagenda. Het wetenschaps- en innovatiebeleid van beide buurlanden vertoont opvallende gelijkenissen. Op 17 april 2008 ondertekenden de Vlaamse minister Ceysens en haar Nederlandse ambtgenoten Van der Hoeven en Plasterk in Maastricht een hernieuwde intentieverklaring voor de verdere versterking van de strategische samenwerking op het vlak van economie, wetenschap en innovatie. Wat drijft Vlaanderen en Nederland om samen naar de toekomst te kijken?

“Eigenlijk zijn wij een tikkeltje jaloers op de wijze waarop Vlaanderen zijn innovatiebeleid vorm geeft”, geeft Rinnooy Kan toe. “Concentratie van publieksgedreven O&O en volgehouden consistentie in het beleid getuigen van een verstandige aanpak. Toen Philips een belangrijk deel van zijn onderzoek overhevelde naar IMEC, sprong de Nederlandse overheid hoog en laag, maar uiteindelijk moest er kwaliteit geleverd worden. En als die niet in eigen land aanwezig is, dan zoek je die waar ze te vinden is, en dat was bij IMEC”.

Dit verhaal illustreert volgens Rinnooy Kan de angst die Nederland jarenlang in zijn ban hield voor alles wat ruikt naar overheidsgeëticteerde economische prioriteiten. “Nederland heeft lang stilgestaan bij de vraag of de overheid wel in staat was tot verstandige keuzes en het leggen van accenten in de economische ontwikkeling”, zo zegt hij. “Die angst vindt zijn oorsprong in de kater die Nederland, zo'n dertig jaar geleden, overhield aan de poging om het Nederlandse scheepsbouwbedrijf RSV van de ondergang te redden. Er werden toen miljarden gulden geïnjecteerd, maar niets mocht baten. Daaruit is jarenlang de overtuiging gegroeid dat de overheid vooral niet moest kiezen, maar alleen maar de best denkbare voorwaarden moest creëren voor de private sector. De markt zou de klus dan wel klaren”.

Met die attitude nestelde zich stilaan echter ook het gevoel dat Nederland zichzelf tekort deed. “Als de overheid niet op z'n minst zou proberen de samen-

werking tussen sectoren te bevorderen of extra aandacht te besteden aan de relatie tussen publieke en private inspanningen, dan laten we misschien ook wel kansen liggen”, zo verwoordt Rinnooy Kan dat gevoel. Het effect van deze houding is nog steeds merkbaar. Want Nederland kampt met een merkwaardige paradox. Uit peilingen blijkt namelijk dat de Nederlanders heel veel verwachten van wetenschap en techniek, maar wanneer het erop aankomt daarvoor de nodige middelen uit te trekken, dan zitten ze helemaal achteraan in het Europese peloton. “Met zo'n mentaliteit is het politiek lastig manoeuvreren als begrip gevraagd wordt voor grotere uitgaven op dat terrein”, aldus Rinnooy Kan.

KENNISINVESTERINGSAGENDA

Om het tij te doen keren, is Nederland sinds enkele jaren heel voorzichtig een andere koers gaan varen. Het opstellen in 2006 van een Kennisinvesteringsagenda (KIA) en het definiëren van sleutelgebieden kunnen beschouwd worden als een echte trendbreuk. Rinnooy Kan: “Het Innovatieplatform, dat opgericht werd in het eerste kabinet Balkenende, heeft daarin een doorslaggevende rol gespeeld. Het is, net zoals de VRWB, een adviesorgaan, maar het functioneert wel enigszins anders. Een budget is er niet, maar, naast individuele kopstukken uit het bedrijfsleven en de academia, zetelen er wel drie ministers in. Met name de minister van Economie, de minister van Onderwijs en Wetenschapsbeleid en de minister-president die tevens voorzitter is. Het platform is tegelijk ijsbreker en denktank. Een dubbelrol. Enerzijds proberen we openingen te maken als de zaken klem zitten. Als we voorstellen doen of adviezen formuleren, dan is het aan de drie ministers om die in hun respectieve kabinetten te verdedigen en daarvoor de nodige middelen los te krijgen. Maar daarnaast kunnen we ook straffeloos onder elkaar fantaseren over de toekomst van het land”.

Uit die interne kruisbestuiving ontsproot KIA, het tienjarenplan dat Nederland tegen 2016 moet terugbrengen tot waar het zes jaar geleden stond, met name binnen de kop van het OECD-peloton. Die achterstand is mede te wijten aan de relatief geringe O&O-investeringen van buitenlandse bedrijven. Van de 2%-norm voor privé-investeringen haalt Nederland de helft. Om die achterstand op te halen en Nederland voor buitenlandse kennisinvesteerders opnieuw aantrekkelijker te maken berekende het Innovatieplatform de investeringskost op zo'n 6 miljard euro extra per jaar, evenredig verdeeld tussen privé en overheid. Er werd afgesproken het geld

is voor een kleine kennisgedreven regio voorwaarde om te overleven binnen

te spenderen aan een aantal heel concrete actiepunten op korte en langere termijn, verdeeld over drie pijlers: vorming en opleiding, sterkere benutting van de kennisbasis en promotie van innovatie en ondernemerschap. Om de voortgang van die actiepunten te meten werden in totaal 22 indicatoren bepaald. Die leveren elk jaar een foto op waarbij de indicatoren groen, oranje of rood knipperen, naargelang hun status. Op basis daarvan wordt dan gekeken of Nederland op het goede spoor zit naar 2016.

Twee actiepunten die Rinnooy Kan nauw aan het hart liggen zijn de 'groeiversneller' en de actie '1000 promovendi': "Een van de zwakke punten in het Nederlandse innovatiebeleid is dat wij weliswaar een redelijk aanbod hebben van startende kennisbedrijven, maar dat er te weinig internationaal doorgroeien. De 'groeiversneller' is een programma over vijf jaar waarbij de Nederlandse overheid 100 succesvolle kleine en middelgrote startende bedrijven wil bijstaan om door te groeien van 2 miljoen jaaromzet naar 20 miljoen. Met de actie '1000 promovendi' wil Nederland zichzelf beter op de internationale kaart zetten. Het aantal internationale promovendi is te laag. Met deze actie willen we een poging wagen om dat aantal substantieel te verhogen, met name door het aantrekken van briljante jonge buitenlanders, vooral uit Azië, en door eigen onderzoekers te behouden".

SLEUTELGEBIEDEN

Het Innovatieplatform slaagde er ook in zes sleutelgebieden aan te duiden, vergelijkbaar met de zes strategische clusters voor Vlaanderen. In de eerste plaats bloemen en voedsel. En water, natuurlijk. Daarnaast chemie. Vierde sleutelgebied zijn hightechsystemen en materialen. Ook de creatieve industrie met, vooral, design en games is een belangrijk sleutelgebied. En tot slot is Nederland ook een voor-
aanstaande financiële dienstverlener. Het sleutelgebiedenbeleid vindt Rinnooy Kan een goed vehikel om Nederland zowel Europees als internationaal beter te profileren als een kennisland met toekomst. "Een van onze goede voornemens is ervoor te zorgen dat meer multinationale ondernemingen hun onderzoeksactiviteit in Nederland vestigen. Daar slaagt Vlaanderen beter in dan Nederland. Op dat vlak kunnen we van jullie leren".

Maar om het sleutelgebiedenbeleid echt van de grond te krijgen, moet een aantal erg praktische bezwaren opgelost geraken. Een van de sleutelgebieden in Nederland is voedsel. De universiteit van

Wageningen behoort op dat vlak tot de wereldtop en in de onmiddellijke omgeving ontwikkelde zich een soort van *food valley*. Een goede attractiepool dus. “Maar dan komen heel praktische vestigingsplaatsfactoren om de hoek kijken. Hoever is Wageningen van Schiphol of het dichtstbijzijnde HSL-station? Hoe ziet het met de files op de wegen? Is er in de buurt een internationale school? Zijn er goede voorzieningen voor buitenlandse onderzoekers? De randvoorwaarden om het beleid inzake sleutelgebieden te doen slagen, zijn voor Nederland van enorm belang. Er is nog veel werk aan de winkel. Het zal stap voor stap moeten gebeuren. Maar we hebben goede hoop dat het realiseerbaar is”, aldus nog Rinnooy Kan.

GEOGRAFISCHE LIGGING UITSPILEN

Een belangrijk accent in het kader van het innovatiebeleid is voor Rinnooy Kan het concept van Nederland als knooppunt: “We moeten er alles aan doen om onze uitstekende geografische ligging en onze eeuwenoude traditie als distributieland tot op het bot uit te benen. Rotterdam is de grootste haven van Europa. Schiphol is een moderne, grote luchthaven. Binnen Europa en daarbuiten zijn we een belangrijk knooppunt op het vlak van handelsbewegingen en goederenstromen. Daar zit meer in. De gedachte dat Nederland door zijn ligging het vermogen heeft om te functioneren als knooppunt van informatie, mensen, goederen, ideeën en kennis is een van de ingrediënten van ons innovatiebeleid”.

Op dat vlak reikt Nederland Vlaanderen de hand. Want ook Vlaanderen is een belangrijk knooppunt, zowel Europees als internationaal. Waarom die troef niet samen verder uitspelen? Bovendien vindt Rinnooy Kan dat de innovatieve cultuur die in Vlaanderen gegroeid is rond hoogwaardige, technologiegedreven kmo's krachtiger is dan in Nederland. “Robotica is zo een van die gebieden in Vlaanderen waar wij met bewondering naar kijken”, zegt hij. “Waarom die innovatiecultuur niet over onze landsgrenzen heen verder ontplooiën, bijvoorbeeld in het kader van de initiatieven in Zuidoost-Brabant en Noord-Limburg? Dat soort van grensoverschrijdende kruisbestuiving is de meest natuurlijke kans om elkaar te vinden en te versterken. Kijk naar wat er gebeurt in de driehoek Leuven-Eindhoven-Aken. In het HOLST-centrum hebben TNO en IMEC elkaar gevonden. Daar gebeurt heel veel moois”.

De hernieuwde intentieverklaring die Vlaams minister Patricia Ceysens en de Nederlandse ministers Van der Hoeven en Plasterk begin dit jaar onderte-

kenden stemt Rinnooy Kan hoopvol. “Het is een eerste stap, maar ik denk dat het daarbij niet moet blijven”, onderstreept hij. “Ik zie interessante mogelijkheden om relaties te leggen tussen de Vlaamse strategische clusters en de Nederlandse sleutelgebieden die elkaar hier en daar overlappen en om de bestaande grensoverschrijdende samenwerking te versterken. De gezamenlijke Vlaams-Nederlandse accreditatie-organisatie is daarvan een goed voorbeeld. Ik zou me ook heel goed kunnen voorstellen dat het Vlaamse IWT en de Nederlandse pendant SENTER vroeg of laat gaan samenwerken om innovatie bij het midden- en kleinbedrijf te bevorderen. Wie weet zullen we ooit nog de krachten bundelen in een Nederlands-Vlaamse Raad voor Wetenschapsbeleid. Nederland is in ieder geval bereid om de bestaande dialoog verder te zetten en uit te diepen”.

EUROPESE DIVERSITEIT, EEN UNIEKE KANS

“Hoe dan ook, een goed functionerend innovatieproces voor een kleine kennisgedreven regio als Nederland of Vlaanderen is een cruciale voorwaarde om te overleven binnen Europa en de wereld”, onderstreept Rinnooy Kan. “Wat er uiteindelijk toe doet in een economie is het vermogen om zich snel aan te passen aan nieuwe omstandigheden en daar eigen elementen van vernieuwing en verbetering aan toe te voegen. Een goed innovatiebeleid streeft ernaar om die capaciteit op het gewenste niveau te krijgen en te houden. Dat is essentieel en precies daar kunnen Nederland en Vlaanderen elkaar vinden en van elkaar leren. Ik kan me niet anders voorstellen dan dat die analyse in Vlaanderen net zo gemaakt wordt”.

Vanzelf zal dat uiteraard niet gaan, maar Rinnooy Kan is optimistisch gestemd over de voortgang die Europa momenteel boekt. “Ik zie toch een wereld waarin Europa als complex samenwerkingsverband er steeds beter in slaagt om als economische eenheid te fungeren en daarmee ook de kansen van een ongelooflijk grote samenhangende interne markt te benutten. Als we daarmee doorgaan en binnen Europa ruimte bieden aan landen om een eigen profiel te ontwikkelen en daarin te excelleren, dan is er volgens mij geen enkele reden om somber te zijn over de Europese overlevingskansen in die nieuwe economie, integendeel”.

Ook de koers die Europa vaart inzake wetenschaps- en innovatiebeleid vindt Rinnooy Kan uitstekend. De kracht van Europa ligt volgens hem in het soepel omgaan met diversiteit, het accepteren van de ver-

schillen als kansen en niet als weg te werken onvolkomenheden. “Ik vind dat we daar erg goed mee gevorderd zijn”, stelt hij. “Natuurlijk zal het keer op keer een opgave zijn om de Europese achtergrond te combineren met ruimte voor specialisatie en kritische massa binnen de staten en de regio’s. De complexiteit van de Europese bestuurlijke cultuur is nu eenmaal geen toevalligheid. Maar Europeanen die zich ergeren aan die complexiteit zien over het hoofd dat precies in dat soepel omgaan met diversiteit op economisch, wetenschappelijk, cultureel en maatschappelijk vlak de kracht schuilt van Europa. In hun waarneming over Europa zien de Amerikanen dat heel goed”.

Moeten de kleintjes in Europa dan geen schrik hebben van de groten? “Neen”, zegt Rinnooy Kan met klem, “het is precies in die complexe omgeving dat er veel betere kansen liggen voor kleine landen en regio’s om op een interessante manier te overleven dan in de veel ruwere omgeving van een ongecoördineerde markt”. Voor hem lijkt het geen enkele twijfel dat, hoe lastig ook de economische en financiële crisis waarin we ons momenteel bevinden, de oplossing nog veel verder weg zou geweest zijn in de dagen voor de invoering van de Euro. “We mogen ons gelukkig prijzen dat we die ene munt hebben en dat er op het vlak van de centrale banken een goede samenwerking bestaat. Het goede evenwicht tussen een decentralisatie en een centralisatie is per definitie ingewikkeld, maar in het vinden daarvan, van thema naar thema, van beleidslijn naar beleidslijn, ligt juist ook de gedroomde kans en tegelijk de uniciteit van Europa”.

Jan Van Pelt

ADVIEZEN

'Dual use'-richtlijn uit 1994 van onder het stof gehaald

ADVIES 122: 'DUAL USE' ONDERZOEK (3 JULI 2008)

Begin juni 2008 publiceerde het Vlaams Vredesinstituut een literatuurstudie over de 'Economische impact van militaire O&O'. De onderzoekers maakten een vergelijking tussen landen waar militaire O&O wordt gesteund, en kwamen tot de conclusie "dat militaire O&O geen belangrijke factor is van economische groei".

In het verleden pleitte de VRWB regelmatig voor het 'versoepelen van dual use' met het oog op het verhogen van de innovatieve slagkracht van Vlaanderen. Recent gebeurde dit nog in Studiereeks 18 'Technologie en Innovatie in Vlaanderen: prioriteiten'. In het licht van de bovermelde studie vroeg minister Patricia Ceysens daarom of de VRWB "bij zijn aanbeveling blijft."

De VRWB blijft niet alleen bij zijn aanbeveling, maar maakt deze ook preciezer. Voor vele hedendaagse technologische ontwikkelingen is het onderscheid

tussen civiel en militair immers heel moeilijk te maken. Hedendaagse civiele technologie is zo geavanceerd dat de klasse van technologieën die echt niet in aanmerking (kan) komen voor militaire toepassingen, erg klein is geworden. Met andere woorden, meer en meer technologieën zijn 'dual use', en minder en minder enkel civiel of enkel militair.

Daarom adviseert de VRWB om inhoudelijk terug te grijpen naar de richtlijn Van den Brande uit 1994 in plaats van naar de gelijknamige richtlijn uit 1999. Die eerdere richtlijn komt veel beter tegemoet aan bovenstaande bekommernissen, en waarborgt tegelijkertijd perfect het aanhouden van de vredesdoelstellingen. Deze richtlijn laat onder geen beding steun toe aan offensieve militaire technologie. Wel vraagt de VRWB om de richtlijn uit 1994 beter te omschrijven en juridisch te verfijnen, met als doel het verkleinen van het aantal twijfelgevallen.

Nieuw tenuretrackstelsel is aandachtspunt in wijziging BOF-besluit

ADVIES 123: WIJZIGING VAN HET BOF-BESLUIT (25 SEPTEMBER 2008)

Op vraag van de ministers Ceysens en Vandenbroucke boog de VRWB zich over het voorontwerp van besluit voor een wijziging van het 'BOF-besluit'. Hierin worden onder meer de parameters van de verdeelsleutel van het BOF-budget verfijnd en worden een aantal bepalingen rond het Vlaams Academisch Bibliografisch Bestand (VABB) vastgelegd. Een belangrijk onderdeel van het ontwerpbesluit betreft ook de invoering van tenuretrackmandaten.

De VRWB vindt dit voorontwerp van besluit, dat tot stand kwam na een lang voorbereidingstraject en in nauw overleg met de VLIR, zeker een stap in de goede richting. Daarnaast meent de Raad in zijn advies toch een paar voorstellen tot verbetering te kunnen maken. Ze hebben vooral betrekking op het tenuretrackstelsel.

Zo vindt de Raad de absolute verplichting om elke BOF-ZAP'er na tien jaar over te hevelen te streng. Dit legt niet alleen een grote druk op de werkingsmiddelen, maar fruikt ook die mensen met een uitgesproken onderzoeksprofiel die op het toppunt staan van hun creativiteit en succesvol zijn in hun domein. Daarom wordt gevraagd dat minstens een uitdovend systeem op langere termijn wordt uitgewerkt, om mandaathouders de mogelijkheid te bieden langer

dan tien jaar in het BOF-ZAP-kader te blijven. Dit zou ook voor Odysseus-mandaten een goede zaak zijn.

Verder lijkt het ook aangewezen om de criteria voor de aanstellingsomvang in het ontwerpbesluit in lijn te brengen met de criteria van het onderwijsdecreet XVIII (een minimum aanstelling van 50% op het BOF). "Een voltijdse academische opdracht voor deze postdoc-onderzoekers die zich in een cruciale periode van hun loopbaan bevinden, is wel een noodzaak", onderstreept de VRWB.

De Raad vindt ook dat het peerreviewproces, waarbij een publicatie in het VABB-SHW kan worden opgenomen, aantoonbaar moet zijn.

Tot slot vraagt de VRWB dat erop wordt toegezien dat bij de opsomming 'bijzonder academisch' personeel (art. 4) geen categorieën worden uitgesloten en dat de tenuretrackmandaten genderneutraal zijn. Als voorbeeld wordt hierbij naar de modaliteiten bij het FWO verwezen.

Dit VRWB-advies werd in bijna alle punten (behalve voor wat de aanstellingsomvang betreft) opgevolgd en gaf aanleiding tot een aantal aanpassingen aan het ontwerpbesluit.

Eerste stap naar opvolger VRWB

ADVIES 124: ORGANIEK DECREET WETENSCHAP EN INNOVATIE (6 OKTOBER 2008)

Minister Ceysens vroeg de VRWB om advies over het voorontwerp van decreet over de organisatie en financiering van het wetenschaps- en innovatiebeleid. De VRWB keek hierbij met bijzondere belangstelling naar hoofdstuk III uit dit ontwerpdecreet, dat de oprichting regelt van zijn opvolger: de strategische adviesraad voor de beleidsvelden wetenschap en innovatie. Het voorontwerp van decreet laat de naam hiervan nog open, en de VRWB schuift 'Vlaamse Raad voor Wetenschap en Innovatie' naar voor als nieuwe naam, of korter VRWI. Deze minimale naamsverandering geeft aan dat er continuïteit is tussen de werking van de VRWB en de nieuwe VRWI. Toch dekt de nieuwe naam veel beter de beoogde lading, door de inclusie van 'innovatie'.

Meer inhoudelijk merkt de Raad op dat er een tegenspraak is tussen het voorliggend voorontwerp van organiek decreet en het ontwerp van decreet tot wijziging van het SERV-decreet. De Raad vraagt aan de Vlaamse Regering om deze tegenstelling uit te klaren. De Raad benadrukt dat de VRWI als eerste de bevoegdheid heeft over de beleidsvelden 'wetenschap en innovatie', zoals de SERV als SAR de eerste bevoegdheid heeft over het beleidsveld 'economie'. Maar de VRWB kan onmogelijk akkoord gaan met de omschrijving in de memorie van toelichting bij het ontwerp van decreet tot wijziging van het SERV-decreet, die zegt: "Wat het beleidsveld 'technologische innovatie' betreft, zijn er dus 2 adviesraden actief: de Vlaamse Raad voor Wetenschapsbeleid, opgericht bij decreet van 15 december 1993, en de strategische adviesraad SERV."

Vier van de zes leden die in de VRWB zetelen op voordracht van de SERV, konden dit laatste niet onderschrijven en formuleerden een minderheidsstandpunt ter zake, bijgevoegd bij het advies.

Verder heeft de VRWB bezwaar tegen het dwingende karakter van gezamenlijke advisering met andere adviesraden. De VRWB herhaalt uit zijn Aanbeveling 30bis dat het aan de adviesraden moet worden overgelaten "om te bepalen wanneer het opportuun is om gezamenlijk advies uit te brengen." De Raad merkt ook op dat geen enkele andere strategische adviesraad waarmee de VRWB samenwerkt een dergelijke bepaling kent.

Met betrekking tot de samenstelling van de VRWI werkt de VRWB in dit advies een nieuw compromisvoorstel uit en stelt voor om het aantal leden voorgedragen door de Strategische Onderzoekscentra (SOCs) op te trekken van 1 naar 2, waardoor het totaal aantal leden op 21 komt. Ook vraagt de VRWB om af te stappen van het verplicht uitnodigen voor de

Raadsvergaderingen van leidend ambtenaren uit het beleidsdomein EWI, en het eerder aan de VRWI over te laten wanneer hun expertise gebruikt kan worden. De VRWB is van mening dat de voorzitter niet automatisch het label 'bedrijfsleven' moet meekrijgen. Het decreet zou deze invulling moeten openlaten, en overlaten aan de minister van W&I.

Nog in het kader van het voltooien van de implementatie van Beter Bestuurlijk Beleid, worden via dit voorontwerp van decreet het IWT en het FWO als EVA's ingepast in de BBB-filosofie. Met betrekking tot het IWT adviseert de VRWB om in de Raad van Bestuur het aantal vertegenwoordigers uit de associaties op te trekken van vier naar vijf, en het aantal leden met voeling met het bedrijfsleven (inclusief social profit) voorgedragen door de Vlaamse Regering, te verhogen van drie naar vier.

Wat het FWO betreft, stelt de Raad zich de fundamentele vraag wat de meerwaarde is van het inschakelen van deze 'privaatrechtelijke stichting van openbaar nut' in BBB door het te kwalificeren als een privaatrechtelijk vormgegeven EVA. In het algemeen is de Raad bekommerd over de wetenschappelijke onafhankelijkheid van het FWO onder de voorgestelde decretale bepalingen, en vraagt met aandrang garanties die deze onafhankelijkheid waarborgen. De Raad benadrukt dat de beroepsprocedure voor aanvragers naar Europees voorbeeld beperkt moet blijven tot administratieve, procedurele beroepskwesties, en dat er in het bijzonder geen beroep mag aangetekend worden op basis van wetenschappelijke bezwaren. De VRWB uit verder zijn bezorgdheid over de sterk toegenomen inmenging van de Vlaamse overheid in het beheer van het FWO, en adviseert deze evenwichtiger te maken, op een manier die haar onafhankelijkheid kan garanderen.

TWEDE NIEUWE NUMMERS IN DE VRWB-STUDIEREELS

Studiereeks 20 **'Translationeel onderzoek'** bundelt het Advies 120 dat de VRWB in het voorjaar van 2008 heeft geformuleerd rond de uitbouw van translationeel onderzoek in Vlaanderen, steunend op een analyse van de situatie in Vlaanderen en een uitgebreide internationale benchmarking. Vertrekkende van deze VRWB-aanbevelingen worden momenteel, onder impuls van Vlaams minister van Wetenschap en Innovatie Patricia Ceysens, concrete beleidsinitiatieven ondernomen om in Vlaanderen een centrum voor translationeel onderzoek te creëren. Deze acties passen overigens in het vervoltraject dat de VRWB en Voka samen hebben opgezet rond de zes strategische clusters voor Vlaanderen.

Studiereeks 21 **'Onderwijs: kiem voor onderzoek en innovatie'** is gebaseerd op advies 119 dat eind mei 2008 door de Vlaamse Raad voor Wetenschapsbeleid en de Vlaamse Onderwijsraad gezamenlijk werd uitgebracht. "Als Vlaanderen tot een kwalitatief hoogstaande kennisregio wil uitgroeien, vraagt dit niet alleen bijzondere aandacht voor de onderzoekscomponent, maar ook voor de onderwijscomponent." Dat is de kerngedachte van deze studiereeks. De noodzaak voor voldoende en goed opgeleide mensen, op alle niveaus van het hoger onderwijs (bachelor, master en doctor) wordt in de verf gezet. Extra aandacht wordt besteed aan het nijpend tekort aan hoger opgeleiden uit wetenschappelijk en technisch/technologische richtingen.

BROCHURE 'ZES CLUSTERS EN HUN TIEN SPEERPUNTEN'

De VRWB-staf heeft een fraaie informatiefolder uitgewerkt over de zes VRWB clusters en de tien speerpunten. Per cluster worden de verschillende speerpuntinitiatieven op een bondige en overzichtelijke manier geïntroduceerd. De folder wil toegankelijk zijn voor een zeer breed publiek. Daarom worden de projecten in algemene termen beschreven. De brochure werd door minister Patricia Ceysens aan het publiek voorgesteld op het VIA-Atelier Innovatie op 4 november 2008 in Gent. De publicatie zal ook in het Engels worden uitgegeven. Het is de bedoeling de brochure als een handige tool te gebruiken in binnen- en buitenlandse contacten om de focusgebieden voor Vlaanderen kenbaar te maken.

STUDIEDAG "VLAANDEREN, INNOVATIEVE GEZONDHEIDSREGIO" OP 16 DECEMBER 2008

In opvolging van het VIA-Atelier Innovatie organiseert minister Ceysens op dinsdag 16 december 2008 een studienamiddag met als titel "Vlaanderen, Innovatieve Gezondheidsregio" in het UZ Gasthuisberg. De doelstelling is een brug te slaan tussen onderzoek, klinische praktijk en industrie en de innovatieve speerpunten van de Vlaamse gezondheidssector in de kijker te plaatsen. Twee van de zes VRWB-clusters komen aan bod, namelijk cluster 2 ICT en gezondheidszorg en cluster 3a Gezondheidszorg – Translationele geneeskunde. VRWB-voorzitter Vinck en Voka-voorzitter Vandeurzen zullen als introductie het VRWB-Voka vervoltraject toelichten, met bijzondere aandacht voor de geïdentificeerde speerpunten in het domein van de gezondheidszorg. Meer details kan u later vinden op de VRWB-website.

ONTMOETING VRWB-VOORZITTER EN -STAF MET DELEGATIE NEDERLANDSE AMBASSADE IN BELGIË

Op 12 september 2008 ontving de VRWB-voorzitter en -staf de plaatsvervangende Nederlandse ambassadrice, Reinhilde Weiffenbach, samen met een jonge onderzoeker Paul Silvertant van het Nederlands ministerie van Economische Zaken. De ontmoeting kadert in een verkenning hoe Nederland en Vlaanderen kunnen samenwerken op het vlak van wetenschap en innovatie. De aanleiding hiertoe is de intentieverklaring rond wetenschap en innovatie van april 2008 tussen Nederland en Vlaanderen. In de komende maanden zal onderzocht worden hoe deze intentieverklaring concreet vorm kan krijgen. De VRWB volgt dit verder op.

